

**MINISTERUL AFACERILOR INTERNE AL REPUBLICII MOLDOVA
ACADEMIA „ȘTEFAN CEL MARE”**

**Cu titlu de manuscris
CZU: 343.98:343.13(043.2)**

BOTNARI ILIE

**TEMEIURILE ȘI CONDIȚIILE DE EFECTUARE
A MĂSURILOR SPECIALE DE INVESTIGAȚII**

**Specialitatea: 554.04 – Criminalistică, expertiză judiciară,
investigații operative**

Rezumatul tezei de doctor în drept

Chișinău, 2022

Teza a fost elaborată în cadrul Catedrei „Activitatea specială de investigații și anticorupție” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI.

Conducător științific:

GHERMAN Marian, doctor în drept, conferențiar universitar

Referenți oficiali:

1. MORARU Victor, doctor în drept, profesor universitar;
2. RUSU Vitalie, doctor în drept, conferențiar universitar.

Membri ai Consiliului Științific Specializat:

1. CUȘNIR Valeriu, doctor habilitat în drept, profesor universitar - președinte;
2. DOLEA Igor, doctor habilitat în drept, profesor universitar;
3. OSTAVCIUC Dinu, doctor în drept, conferențiar universitar;
4. ODAGIU Iurie, doctor în drept, conferențiar universitar.

Secretar științific

al Consiliului Științific Specializat

GLAVAN Boris, dr. în drept, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare”.

Susținerea tezei va avea loc pe data de 20 mai 2022, ora 14:00, în ședința Consiliului Științific Specializat D 554.04-21-62 în cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, str. Gh. Asachi 21, sala de conferințe, municipiul Chișinău, Republica Moldova, MD-2012.

Teza de doctorat și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, la Biblioteca Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, la Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” a Academiei de Științe a Moldovei și pe pagina Web a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (<http://www.cnaa.md>. <https://anacec.md>).

Rezumatul / referatul științific a fost expediat la _____ 2022.

Secretar științific

al Consiliului Științific Specializat

doctor în drept, conferențiar universitar _____ GLAVAN Boris

Conducător științific:

doctor în drept, conferențiar universitar _____ GHERMAN Marian

Autor:

_____ BOTNARI Ilie

CUPRINSUL

I. REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII.....	4
II. CONȚINUTUL TEZEI.....	9
III. CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	25
BIBLIOGRAFIE.....	32
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI.....	34
ADNOTARE (în română, rusă și engleză)	36-38

I. REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei cercetate. Efectele negative ale faptei infracționale impun la realizarea diferitor măsuri destinate identificării, demonstrării vinovăției și tragerii la răspundere penală a făptuitorului. Respectiva activitate este extrem de anevoioasă, fiind necesară a se desfășura cu o deosebită atenție pentru a nu se depăși limitele ei, în condițiile în care dreptul la viață privată, la respectarea demnității umane, inadmisibilitatea imixtiunii în viața personală, au atins cote la înălțimea standardelor internaționale proclamate de veacuri.

Pe de altă parte, legiuitorul, dar și toate organele de drept, trebuie să țină cont de complexitatea măsurilor speciale ce se cer a fi realizate în vederea asigurării bazei probatorii necesare incriminării faptei, misiune încredințată organelor judiciare cu un statut aparte, special, altfel spus. Or, prevenirea și descoperirea infracțiunilor constituie o activitate distinctă, indiferent dacă se desfășoară în cadrul unui proces penal sau în afara lui. Doar aceasta se alcătuiește dintr-un șir de măsuri speciale de investigații și alte activități în vederea constatării indicilor comiterii infracțiunii, acumulării probelor și stabilirea tuturor persoanelor implicate în comiterea ei.

Deci, măsurile speciale de investigații constituie o activitate distinctă, iar în unele cazuri, parte componentă a cercetării infracțiunii. Prin urmare, măsurile speciale de investigații dețin un rol crucial în stabilirea adevărului în procesul cercetării infracțiunilor, dar nu numai, în prevenirea și surprinderea comiterii lor în faze inițiale. De altfel, măsurile speciale de investigații sunt destinate să asigure nu doar cunoașterea în detaliu a evenimentelor care au avut loc în trecut, dar și a celor care se află în proces de pregătire sau în curs de desfășurare, precum și celor care datorită unor situații favorabile activității infracționale, pot să survină în viitor.

Anume acest ultim aspect tinde a fi elucidat în lucrarea de față, constituind și problematica actuală a activității speciale de investigație venită pe fondul restrângerii câmpului de acțiune prin „legarea” ei, în mare parte de procesul penal, unde temeiurile dispunerii măsurilor speciale de investigație depind preponderent de prevederile procesului penal.

Conceptul în jurul căruia stau astăzi temeiurile dispunerii și efectuării măsurilor speciale de investigații, formulat și folosit la baza adoptării Legii nr. 59/2012, s-a dovedit a fi unul greșit, fapt demonstrat de scăderea în intensitate a măsurilor speciale de investigații și de opinia subiecților activității speciale de investigații [2].

Acest fapt este confirmat și de rapoartele anuale prezentate Comisiei securitate națională, apărare și ordine publică, în conformitate cu prevederile articolului art. 38, alin. (3) al Legii nr. 59/2012, de către Procurorul General. Astfel, potrivit raportului final al Procuraturii Generale privind activitatea specială de investigații pe parcursul anului **2014**, de către **judcătorii de instrucție au fost autorizate 14 557 măsuri**, iar de către **procurori – 6636**. Spre comparație, în anul **2017**, în cadrul cauzelor penale, de către **judcătorii de instrucție au fost**

autorizate doar 4367 măsuri, iar de procurori – 581. Toate subdiviziunile specializate în efectuarea activității speciale de investigații în Republica Moldova au înaintat **în cadrul dosarelor speciale**, în anul 2017, **doar 19** demersuri privind autorizarea efectuării măsurilor speciale de investigații de procuror [12, p. 66-67]. În anul 2018, în cadrul cauzelor penale, de către **judecătorii de instrucție au fost autorizate 5512 măsuri și de procurori – 1480, iar în cadrul dosarelor speciale au fost autorizate de procuror doar 10** măsuri speciale de investigații [13 p. 105-106]. Potrivit raportului Procuraturii Generale privind activitatea specială de investigații pe parcursul anului 2019 se prezintă din nou o scădere a indicatorilor în activitatea specială de investigații, și anume faptul că **judecătorii de instrucție au autorizat doar 4233 măsuri și procurorii – 1586, iar în cadrul dosarelor speciale au fost autorizate de procuror 26** de măsuri speciale de investigații [14, p. 110-111]. În anul 2020 de către procurori, în cadrul cauzelor penale din gestiune, **au fost înaintate judecătorilor de instrucție 3941 de demersuri de autorizare a măsurilor speciale de investigații.** În urma examinării demersurilor judecătorii de instrucție au refuzat autorizarea înfăptuirii măsurilor speciale de investigații în 49 de cazuri. Analizând practica examinării demersurilor procurorilor de autorizare a măsurilor speciale de investigații, **se atestă în anul 2020 o reducere a numărului de demersuri** înaintate cu privire la anumite măsuri speciale de investigații, în comparație cu anul 2019 [15, p. 76].

Realitatea actuală ne demonstrează că acest fapt s-a întâmplat nu datorită scăderii ratei criminalității, ci anume din cauza birocratizării temeiurilor de dispunere a măsurilor speciale de investigații, impunerea respectării exagerate a formalităților sau a regulilor prevăzute în Codul de procedură penală și Legea nr. 59/2012 [2].

În contextul de față, actualitatea subiectului cercetat devine vizibilă prin argumentele înaintate legiuitorul nostru pentru a-l îndupleca să treacă la o altfel de abordare a problemei, lărgind sfera de aplicare a măsurilor speciale de investigații care să surprindă intențiile criminale a celor ce pregătesc săvârșirea unor infracțiuni, să garanteze securitatea statului, prin identificarea unor temeiiuri noi de dispunere a măsurilor speciale de investigații, revizuirea celor deja existente, uniformizarea cadrului legislativ în materie, dar și oferirea de noi soluții pentru practicienii ce le dispun, le autorizează și, nu în ultimul rând, pentru cei care le aplică.

În același timp, ținând seama de gradul de ingerință a măsurilor speciale de investigații, de eventualitatea atingerilor aduse valorilor existențial umane, de necesitatea asigurării unui echilibru între nevoia de ocrotire permanentă a cetățenilor și imperativul respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, se impune în plan legislativ, identificarea unor noi pârgii ce ar face posibilă supravegherea strictă a modului de aprobare și efectuare a lor.

Scopul lucrării constă în cercetarea teoretico-practică a temeiurilor și condițiilor efectuării măsurilor speciale de investigații în vederea identificării și înaintării propunerilor pentru modificarea și completarea textului Legii nr. 59/2012, dar și a Codului de procedură penală, pe segmentul ce abordează teme-

iurile și condițiile efectuării măsurilor speciale de investigații. (Secțiunea a 5-a, Activitatea specială de investigații).

Obiectivele cercetării. Pentru atingerea scopului au fost propuse următoarele obiective:

➤ analiza cadrului doctrinar și legislativ atât la nivel național, cât și pe plan internațional în materia reglementării temeiurilor și condițiilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații;

➤ clarificarea sensului și esenței unor termeni utilizați în procesul descrierii și legiferării temeiurilor și condițiilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații;

➤ formularea unor noțiuni proprii, cum ar fi: „măsuri speciale de investigații”, „temei al dispunerii măsurilor speciale de investigații”, „condițiile efectuării măsurilor speciale de investigații”;

➤ clasificarea după noi criterii a temeiurilor și condițiilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații;

➤ completarea listei temeiurilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații în afara procesului penal;

➤ stabilirea limitelor aplicabilității unor temeiuri și condiții de efectuare a măsurilor speciale de investigații în afara sau în cadrul procesului penal;

➤ verificarea compatibilității unor condiții și temeiuri, actualmente reglementate de Codul de procedură penală, cu esența și scopul procesului penal.

Ipoteza de cercetare o constituie tendința identificării unui nou concept de utilizarea a măsurilor speciale de investigații în cadrul activității speciale de investigații și este determinată de necesitatea căutării prin cercetare a unor soluții la problemele ce afectează cadrul juridic de reglementare a temeiurilor și condițiilor dispunerii măsurilor speciale de investigații. Argumentarea existenței unor deficiențe la baza conceptului actual de reglementare a temeiurilor și condițiilor efectuării MSI urmează să-l convingă pe legiutor ca să recurgă la ideea extinderii câmpului de aplicare, iar odată cu aceasta și a temeiurilor dispunerii lor.

În strictă interdependență cu obiectivele trasate, au fost formulate câteva întrebări al căror răspuns urmează a fi găsit prin cercetare, și anume:

Întrebări:

1. Care ar fi cauzele ce determină impedimentele și dificultățile în activitatea subiecților ce desfășoară măsuri speciale de investigații față de reglementările actuale ce le dă temei/motive să recurgă la ele?

2. Care sunt lacunele activității speciale de investigații sesizate de practicieni după adoptarea Legii speciale nr.59/2012?

3. Care este cauza diminuării numărului de măsuri speciale autorizate în timp ce fenomenul criminalității înregistrează tendințe de creștere?

Întrebările puse în fața studiului au condus la formularea următoarelor ipoteze pe care se va axa întreaga activitate de cercetare:

Ipoteza 1. Limitarea prin legea actuală a temeiurilor efectuării măsurilor speciale de investigație obstrucționează posibilitățile subiecților activității speci-

ale să acționeze eficient în prevenirea și descoperirea infracțiunilor.

Ipoteza 2. Neclaritățile generate de termenii utilizați cu sensuri diferite în reglementarea temeiurilor și condițiilor efectuării MSI fac dificilă aplicarea uniformă a legislației în domeniu.

Ipoteza 3. Există o contradicție de viziune asupra apartenenței juridice a unor temeuri și condiții de efectuare a MSI - sunt de drept material sau de drept procesual?

Ipoteza 4. În ultimul deceniu metodele, mijloacele și progresul tehnologic care influențează direct ritmul de comitere a infracțiunilor ar permite lumii criminale de a ieși din vizorul subiecților ce realizează activitatea specială de investigații.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. La realizarea prezentei lucrări au fost utilizate un șir de metode, astăzi unanim recunoscute după eficiența lor, dintre acestea enumerăm pe cele mai relevante: metoda istorică (folosită pentru redarea evoluției în reglementarea și cercetarea domeniului supus cercetării); metoda logică; metoda sistemică; metoda analizei; metoda sintezei; metoda deducției, metoda comparativă (utilizată în procesul comparării legislației altor state pe segmentul reglementării temeiurilor și condițiilor MSI); metoda statistică (necesară obținerii și analizei dinamicii de efectuare a măsurilor speciale de investigații în perioada ultimilor cinci ani); metoda empirică (pe larg utilizată la examinarea situației practice/aplicative în materie; examinarea practicii judiciare în vederea analizei modului de respectarea a condițiilor impuse la efectuarea MSI în cadrul activității speciale de investigații, deopotrivă, și activității procesual penale).

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării se evidențiază prin fundamentarea doctrinară, la nivel național, a conceptului de temeuri și condiții ale efectuării MSI, unde în plan teoretic s-a reușit formularea unui șir de noțiuni specifice domeniului studiat, cum ar fi: „temei al dispunerii măsurilor speciale de investigații”, „condițiile efectuării măsurilor speciale de investigații”; s-au clasificat după un nou criteriu măsurile speciale de investigații, dar și temeiurile, respectiv, condițiile de dispunere și de efectuare a lor. Sub aspect legislativ s-a propus și argumentat științific necesitatea consacrării juridice a unui nou temei de dispunere a măsurilor speciale de investigații în cadrul procesului penal, iar cele existente au fost reformulate în sensul îmbunătățirii cadrului juridic de reglementare în domeniu.

Problema științifică importantă soluționată vizează fundamentarea științifică necesară inițierii procesului de revizuire a cadrului juridic în materia temeiurilor și condițiilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații, ce ar oferi subiecților activității speciale de investigații o gamă largă de posibilități și pârghii în lupta cu criminalitatea, prevenirea faptelor infracționale ce atentează la securitatea statului și siguranța actualei societăți.

Semnificația teoretică a lucrării se identifică prin volumul, conținutul și multidimensionalitatea abordării doctrinare a instituției temeiurilor și condițiilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații. Prin urmare, rezultatele

lucrării pot fi de mare utilitate activității didactice și științifice în materia temeiurilor și condițiilor efectuării MSI atât în cadrul procesului penal, cât și în afara acestuia.

Valoarea aplicativă constă în contribuția adusă prin multitudinea recomandărilor și ideilor novatoare ce pot fi preluate de legiuitor în vederea unor eventuale modificări ale legislației de profil, unele din ele fiind acceptate deja în fază de proiect (Proiectul de modificare și completare a Codului de procedură penală și a Legii nr. 59/2012). De asemenea, concluziile teoretice și recomandările practice propuse sunt expuse într-un șir de articole, publicate în diferite culegeri științifice din țară și de peste hotare, iar unele viziuni pot fi împărtășite în timpul prelegerilor desfășurate în cadrul instituțiilor de învățământ superior cu profil juridic.

Aprobarea rezultatelor. Rezultatele cercetării au fost examinate în cadrul ședinței Catedrei „Activitatea specială de investigații și anticorupție” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI și în seminarul științific organizat în cadrul aceleiași instituții. De asemenea, rezultatele cercetării de față sunt reflectate în conținutul diferitor lucrări științifice relevante, publicate în diferite reviste, cum ar fi: Revista română Fiat Justiția; Polish Science Journal; Legea și viața; Jurnalul Juridic Național, Intellectus și alte reviste recunoscute.

Publicațiile la tema tezei. La tema tezei de doctorat au fost publicate 11 lucrări științifice.

Cuvinte cheie: activitate specială de investigații, măsuri speciale de investigații, subdiviziuni specializate, proces penal, temei, condiție, bănuială rezonabilă, restrângere, drepturi fundamentale, acte procesuale, proporționalitate, autorizație.

II. CONȚINUTUL TEZEI

Introducerea conține argumente ale actualității, noutăți științifice, semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Aici mai sunt prezentate obiectivele, scopul și metodologia cercetării, precum și problema științifică de importanță majoră soluționată.

Capitolul 1 intitulat: „Analiza situației în domeniu”, este destinat, în linii generale, studierii sub aspect comparat a evoluției reglementărilor în materia temeiurilor și condițiilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații, dar și a viziunii doctrinei din perspectiva cercetărilor științifice realizate pe acest segment.

În subcapitolul 1.1. *„Retrospectiva reglementărilor cu privire la temeiurile și condițiile efectuării măsurilor speciale de investigații – elemente de drept comparat”*, este analizat aspectul evolutiv al domeniului cercetat, deoarece nu poate fi realizată cu succes nici o cercetare în domeniul juridic fără a examina și trecutul reglementărilor ce fac obiectul studiului, în intenția de a descoperi pașii evoluției lor, iar cu această ocazie, a eficienței, dar și eșecurilor de care au dat dovadă, încercând a oferi soluții noi, destinate redresării și sporirii calității lor, pentru a corespunde exigențelor actuale. De altfel, nu puteau fi formulate, inventate altfel spus, măsurile speciale de investigații dacă în spatele lor nu ar fi existat unele motive, juridic numite astăzi - temeiuri de efectuare a MSI.

În contextul dat, a devenit necesară crearea unui sistem științific coerent, destinat studierii mecanismului săvârșirii faptelor antisociale, având în vedere că eficiența oricărei structuri de contracarare este măsurată, în primul rând, după gradul de cunoaștere a manifestărilor criminalității, a persoanelor și grupărilor criminale implicate, care sunt impenetrabile din exterior și riguros compartimentate în interior. Iată de ce structurile de combatere a criminalității trebuie să individualizeze și să lovească în mod organic grupările criminale, patrimoniul acestora, filialele și zonele de acțiune [9, p.73], fapt ce nu ar putea fi realizat fără cunoașterea unor măsuri speciale de investigații realizate, evident, în limitele legii și a temeiurilor bine argumentate.

Așadar, activitatea specială de investigații și măsurile speciale de investigații ca element component al acesteia, reprezintă un fenomen istoric pronunțat, o activitate care a apărut o dată cu nașterea fenomenului criminalității [19, p. 44].

Despre metodele de investigare, care stau la temelia activității speciale de investigații, se amintește încă în monumentele de drept, în Vechiul și Noul testament, în lucrările filosofilor și gânditorilor din antichitate [18, p. 3].

Către secolul al VI-lea metodele speciale de investigații pe larg erau folosite de către Imperiul Bizantin, țările arabe, în scopul acumulării informațiilor despre planurile dușmanilor și campaniile de cucerire. În perioada medievală, metoda agenturistică a căpătat o răspândire largă în Anglia, în perioada domniei regelui Henry al VII-lea Tudor, care a creat o rețea ramificată de informatori cu scopul culegerii de informații despre dușmanii săi. [21, p.3].

Cu siguranță, la etapa inițială, nu existau forme fixe ale activității speci-

ale de investigații, dar nașterea lor ține evident și de munca informativă de pe timpuri. Domnitorii români aveau servicii de spionaj, cunoscând o dezvoltare deosebită sub domnia lui Ștefan cel Mare, care, înțelegând pericolul acțiunilor de recunoaștere, organiza și utiliza serviciul de informații într-un mod foarte eficient. Bunele rezultate ale acestui serviciu au contribuit cel mai mult la succesele războaielor lui Ștefan cel Mare și o pildă o avem în 1497, când, dacă nu ar fi fost informat precis de intențiile rele ale regelui Ioan Albert, ar fi concentrat oastea pe Dunărea de Jos, cum cerea regele polon și nu ar fi aprovizionat Suceava, cum a făcut, ceea ce ar fi îngăduit polonilor ocuparea Moldovei [1, p.251-252].

Având la bază parcursul istoric al Republicii Moldova, anume cel aflat sub jurisdicție sovietică, prin analogie, putem evidenția următoarele etape de dezvoltare a reglementărilor juridice în materia activității speciale de investigații ce în mod evident include măsurile speciale și temeiurile desfășurării lor: reglementarea muncii informative în perioada Imperiului Rus (1812 – 1918); reglementarea muncii informative în perioada unirii Basarabiei cu România (1918 – 1940); reglementarea juridică a activității speciale de investigații în perioada sovietică (1944 – 1991); reglementarea juridică a activității speciale de investigații din momentul declarării independenței (27.08.1991 – prezent).

Perioada actuală, după proclamarea independenței Republicii Moldova, poate fi considerată cea mai importantă în ceea ce privește reglementarea activității speciale de investigații în general, și a măsurilor speciale de investigații în special, dar și a temeiurilor și condițiilor de realizare a lor. Anume reglementările departamentale în domeniul activității speciale de investigații sunt acelea ce au asigurat saltul spre progresul măsurilor speciale de investigații, fiind adoptată la 12 aprilie 1994 Legea nr. 45-XIII privind activitatea operativă de investigații. Din acel moment a început să se dezvolte simțitor baza legislativă națională în domeniul investigațiilor operative. Deci, actul legislativ nominalizat, deja oferea noțiunea activității operative de investigații, determină sarcinile și principiile acesteia, prevede lista exhaustivă a măsurilor operative de investigații, precum și temeiurile de efectuare a lor.

O dată cu implementarea politicii de aderarea la Uniunea Europeană, în Republica Moldova s-au depus eforturi esențiale îndreptate spre perfecționarea cadrului normativ în domeniu, prin racordarea la exigențele și standardele europene. Mai mult, necesitatea revizuirii conceptului privind temeiurile și condițiile dispunerii măsurilor speciale de investigații au fost determinate de cauza Iordachi c. Moldovei, unde Curtea a admis că un reclamant se poate considera victima unei încălcări cauzate de simpla existență a unor măsuri de supraveghere secretă sau a unei legislații ce autorizează asemenea măsuri [5, p. 439].

În acest context, la data de 29.03.2012 a fost adoptată Legea privind activitatea specială de investigații, iar la 05.04.2012 în Codul de procedură penală a fost introdusă Secțiunea a 5-a intitulată: „Activitatea specială de investigații”. Prin această tactică de reglementare, realizarea activității speciale de investigații s-a aliniat la standardele mondiale, din punctul de vedere a temeiurilor și condițiilor de inițiere, a procedurii de efectuare și utilizare a rezultatelor.

Astfel, la momentul de față temeiurile și condițiile de efectuare a măsurilor speciale de investigații sunt prevăzute atât în Codul de procedură penală, cât și în Legea privind activitatea specială de investigații. Potrivit noii Legi (nr.59/2012), ASI reprezintă o procedură cu caracter secret și/sau public, efectuată de autoritățile competente, cu sau fără utilizarea echipamentelor tehnice speciale, în scopul culegerii de informații necesare pentru prevenirea și combaterea criminalității, asigurarea securității statului, ordinii publice, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor, descoperirea și cercetarea infracțiunilor [6, art.1].

Subcapitolul 1.2. „Analiza materialelor științifice la nivel național și internațional în domeniul temeiurilor și condițiilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații” redă constatările și concluziile evidențiate în cadrul studiului și anume cele ce caracterizează în materie doctrinară condițiile și temeiurile de efectuare a măsurilor speciale de investigații atât în cadrul procesul penal, cât și în afara lui.

Prin conținutul subiectului de față, au fost supuse analizei detaliate reglementările internaționale, ținând cont de aspirațiile statului nostru în a-și asuma rolul de stat european, unde trebuie să dea dovadă, pe lângă atingerea altor obiective de natură legislativă, de cunoaștere, capacitatea de adaptare și abilitatea de implementare a standardelor internaționale în ceea ce privește condițiile și temeiurile de efectuare a MSI. Or, măsurile speciale de investigații sunt aplicabile în toată lumea civilizată, fiind recunoscute drept activități legale utilizate în procesul investigării infracțiunilor. De fapt, pentru creșterea eficienței MSI realizate la nivel internațional, este necesară, înainte de toate, crearea unei baze legislative favorabile la nivel național ținându-se cont în permanență de particularitățile legislației statelor străine, tocmai de aceea că legislațiile naționale ale statelor, conceptele ce stau la temelia reglementării temeiurilor și condițiilor de efectuare a MSI nu întotdeauna sunt abordate uniform.

Reieșind din cele precizate, cercetarea condițiilor și temeiurilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații a fost realizată prin prisma unui șir de surse științifice, cum ar fi manuale, cursuri didactice, compendii, monografii, articole științifice în reviste și din internet.

Printre autorii autohtoni ce s-au preocupat de domeniul în discuție poate fi remarcat profesorul Igor Dolea, care într-un șir de lucrări ale sale a abordat problema condițiilor și temeiurilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații posibile a fi realizate în cadrul procesului penal. Prin urmare, în „Manualul judecătorului pentru cauzele penale”, Titlul 4, Controlul judiciar al procedurilor prejudiciale, autorii C. Gurschi și I. Dolea abordează aspecte privind procedura efectuării cercetării domiciliului. Considerând necesară emiterea unei ordonanțe motivate în vederea efectuării măsurii în cauză, autorii accentuează necesitatea indicării de rând cu temeiul de efectuare a cercetării, scopul acestei acțiuni, numele investigatorului, aparatul care va fi utilizat și alte date relevante, inclusiv a faptului că prin alte acțiuni procesuale nu pot fi obținute rezultatele preconizate [11, p. 246].

Printre autorii din Republica Moldova dedicați domeniului, merită a fi menționați Victor Mirzac și Boris Glavan care prin lucrarea lor intitulată: „Utilizarea mijloacelor tehnice în activitatea specială de investigații” prezintă un studiu detaliat al utilizării mijloacelor tehnice în procesul efectuării măsurilor speciale de investigații, bazat pe rigorile legislației internaționale și, în același timp, a legislației naționale. Autorii se referă, în principal, la rolul garanțiilor asigurate persoanei de Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, a interpretărilor date de către Curtea Europeană pentru Drepturile Omului în jurisprudența sa. În lucrare, autorii au mai prezentat și un algoritm al efectuării interceptărilor și înregistrărilor comunicărilor și imaginilor, având la bază Codul de procedură penală [8, p. 60-64].

O contribuție însemnată la dezvoltarea cadrului doctrinar autohton în materia activității speciale de investigații, iar în mod special, a măsurilor speciale, îi revine autorului Dumitru Roman care prin lucrarea sa a reușit într-o manieră destul de inspirată să redea esența, particularitatea, temeiurile și condițiile realizării măsurilor speciale de investigații. Aici autorul explică în detaliu regulile de dispunere, autorizare și efectuare a MSI, menționând faptul că „pe lângă temeiurile juridice ale efectuării măsurilor speciale de investigații sunt necesare, de asemenea, și anumite temeiuri faptice, adică cumulul de informații, elaborate de practică, referitoare la evenimentele și acțiunile incluse în obiectul activității speciale de investigații, de prezența căruia depinde efectuarea măsurii speciale de investigații în cauză. Astfel, temeiurile faptice pot fi determinate ca fiind suficiența și plenitudinea informațiilor necesare efectuării măsurii speciale de investigații corespunzătoare” [16, p.115].

Despre eforturile recente, deși tangențiale cu temeiurile și condițiile efectuării MSI, merită a fi menționat și autorul Ion Covalciuc cu lucrarea sa de doctorat cu genericul: „Măsurile speciale de investigații autorizate de procuror în procesul penal”. Din lucrarea arătată, considerăm de mare valoare analiza coraportului de *temei* cu cel de *bănuială*, dedus din contextele și expresiile utilizarea în normele din domeniu, de genul „*dacă există temeiuri de a considera că...*”, „*dacă există temeiuri rezonabile de a presupune că*”, „*dacă sunt temeiuri verosimile*”, fapt ce denotă că acestea constituie temeiuri de fond [4, p. 93].

Dintre autorii români preocupați de domeniul investigațiilor operative, merită atenție M. Udrioiu, R. Slăvoiu, O. Predescu care au depus eforturi colosale în elaborarea monografiei pe tema: „Tehnici speciale de investigare în justiția penală”. Monografia dată reprezintă o abordare amplă a tuturor aspectelor utilizării tehnicilor speciale de investigații în procesul investigării infracțiunilor, prin prisma reglementărilor din Codul de procedură penală al României.

O deosebită contribuție la studierea problematicei temeiurilor și condițiilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații, a avut-o lucrările savanților ruși, printre care enumerăm: manualul sub redacția lui C.C. Goreainov, V.S. Ovcinschii, A.Iu. Șumilov cu denumirea: „Оперативно-розыскная деятельность” [20]; comentariul teoretico-practic «Федеральный закон «Об оперативно-розыскной деятельности» sub redacția lui V.V. Nicoliuc [22]; și

monografia autorilor O.A. Vaghin, A.P. Isicenco, G.H. Șabanov „Оперативно-розыскные мероприятия и использование их результатов: Учебно-практическое пособие” [18].

Capitolul 2 „Aspecte conceptuale privind temeiurile și condițiile efectuării măsurilor speciale de investigații și conținutul lor” pregătește cadrul științific conceptual al revizuirii legislației ce reglementează temeiurile și condițiile de efectuare a măsurilor speciale de investigații, pentru a obține o noțiune pe cât de posibil adecvată domeniului descris.

În subcapitolul 2.1. „Noțiunea de „temei” și cea de „condiție a efectuării măsurilor speciale de investigații raportată la scopul și esența MSI”, se aduc în calitate de elemente ale noțiunilor avute în vedere: scopul, esența și chiar însăși noțiunea măsurilor speciale de investigații. Or, această decizie a noastră se impune în condițiile în care literatura autohtonă de specialitate oferă prea puține noțiuni în definirea MSI, iar noțiunile ce privesc temeiurile efectuării MSI, condițiile realizării MSI aproape că lipsesc. De cealaltă parte, literatura străină de specialitate străduiește a formula propriile noțiuni adaptate la specificul MSI reglementate prin legislația lor.

Trecând la formularea noțiunii de „temei a dispunerii măsurilor speciale de investigații” și, ținând cont de faptul că legislația, dar și doctrina autohtonă evită să ofere o asemenea noțiune, în demersul nostru vom începe de la consultarea sensului semantic a termenului de „temei”, precum și a unor noțiuni întâlnite în literatura rusă de specialitate.

Deci, analizând temeiurile și condițiile de efectuare a MSI, autorii ruși O.A. Vaghin, A.P. Isicenco, G.H. Șabanov propun următoarea definiție a acestora: *„În calitate de temei pentru efectuarea MSI, constituie acele date faptice, care sunt suficiente pentru a presupune comiterea unui act care cade sub incidența unei sau altei componente de infracțiune, sau despre evenimentele sau acțiunile care constituie pericol pentru securitatea de stat, militară, economică sau ecologică a statului”* [18, p.43].

Acestea fiind precizate, propunem încorporarea în textul art. 19 din Legea nr.59/2012 a noțiunii de „*temeiuri ale dispunerii măsurilor speciale de investigații*” în următoarea redacție: **„temeiurile de dispunere a măsurilor speciale de investigații sunt motivele din care urmează a se recurge la ele în vederea stabilirii circumstanțelor și informațiilor despre faptele persoanelor care constituie obiectul activității speciale de investigații, precum și evenimentele ce prezintă pericol pentru securitatea statului, ordinii publice, drepturilor și interesele legitime omului”**.

Noțiunea condițiilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații

După cum se vede din titlul subiectului preconizat, rămânem la expresia „*condițiile de efectuare a măsurilor speciale de investigații*” și nu insistăm ca în cazul temeiurilor să ne exprimăm prin sintagma „*condițiile dispunerii măsurilor speciale de investigații*”, deoarece nu avem motive pentru aceasta. Or, condițiile sunt reguli, împrejurări de care trebuie să se țină cont preponderent la autorizarea măsurilor speciale de investigații, respectiv și la efectuarea lor, deși nu s-ar

exclde că trebuie să se țină cont și în momentul luării deciziei de dispunere a lor de către ofițerul de investigații sau ofițerul de urmărire penală.

Într-un alt sens găsim termenul de condiție drept *clauză obligatorie de care depinde validitatea unui act*. Anume acest ultim sens ar fi mai adecvat domeniului pe care-l cercetăm în speranța găsirii unor puncte pornire în demersul nostru de a identifica o noțiune adecvată instituției condiției de efectuare a măsurilor speciale de investigații. Or, după cum se exprimă și legiuitorul prin textul de la art. 19 alin. 2 din Legea nr. 59/2012, „*Măsurile speciale de investigații se autorizează și se desfășurează în cazul când sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții*”. Adică, actul de dispunere a măsurilor speciale de investigații este valabil, deci urmează a fi autorizat de către subiecții responsabili în acest sens, deci urmând a fi valabil doar în cazul în care acesta corespunde condițiilor impuse de lege.

Consultând și opiniile autorilor ruși în materia definirii condițiilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații, constatăm că după O.A. Vaghin, A.P. Isicenco, G.H. Șabanov, acestea semnifică reguli stabilite în anumite domenii de activitate sau cerințe pe care trebuie de bazat la efectuarea MSI [18, p. 55].

În aceeași direcție definesc noțiunea de condiții ale efectuării MSI și autorii C.C. Goreainov, V.S. Ovcinschii, A.Iu. Șumilov. Potrivit lor, *condițiile de efectuare a măsurilor speciale de investigație reprezintă în sine totalitatea regulilor speciale impuse de legiuitor, îndeplinirea necondiționată a cărora este impusă de pregătirea și efectuarea MSI concrete și care sunt chemate să sporească eficacitatea lor și să garanteze respectarea principiilor ASI la efectuarea lor* [20, p. 334].

Reieșind din noțiunea dată, dar și din reglementările naționale în materie, putem spune că condițiile efectuării măsurilor speciale de investigații reprezintă un șir de împrejurări, reguli speciale, stabilite prin lege (atât de Codul de procedură penală, cât și de Legea nr. 59/2012), și de care se impune a se ține cont la autorizarea și efectuarea MSI.

Prin urmare, considerăm necesară definirea noțiunii de condiții de efectuare a măsurilor speciale de investigații în conținutul unei norme separate (alin. 1 al art. 19¹ din Legea nr. 59/2012), intitulat: „*condițiile de efectuare a măsurilor speciale de investigații*”, în textul ce urmează: *Condițiile de efectuare a măsurilor speciale de investigații sunt acele împrejurări și reguli distincte, stabilite prin lege și care trebuie cumulativ îndeplinite la autorizarea și efectuarea măsurilor speciale de investigații*.

După respectiva consecutivitate, **în compartimentul 2.2., „Analiza destinației și conținutului măsurilor speciale de investigații”**, insistăm asupra analizei destinației și conținutului măsurilor speciale de investigații considerând că nu ar fi posibilă cunoașterea aprofundată a esenței și particularității temeiurilor și condițiilor dispunerii măsurilor speciale de investigații fără a cunoaște destinația lor, spre ce scop sunt îndreptate, ce influențe negative pot genera asupra normelor de conviețuire socială, care este impactul lor în lupta cu criminalitatea, dar și alți parametri ce pot fi înțeleși dor în urma unei analize ample a conținutului lor.

Un factor destul de important în activitatea de combatere a fenomenului infracțional este considerat nu atât rigoarea pedepsei penale, cât faptul organizării unui sistem procesual penal menit să nu permită sustragerea de sub brațul drept și ferm al justiției, realizându-se astfel scopul său major - tragerea la răspundere penală a făptuitorului. Așa s-a întâmplat ca, actualmente, legislația Republicii Moldova în domeniul activității speciale de investigații să recunoască Codul de procedură penală în calitate de element al bazei juridice de reglementare a acesteia, aducând efectul aplicării lui în zona de cuprinderii a scopului activității speciale de investigații.

Prin urmare, analiza scopurilor și sarcinilor activității speciale de investigații, ne permite să concluzionăm că aceasta este destinată, în mare parte soluționării problemelor procesului penal prin asigurarea probațiunii urmăririi penale. Acest fapt a și determinat legiuitorul nostru ca odată cu elaborarea noii legi speciale de investigații să reglementeze condițiile și temeiurile de efectuare a măsurilor speciale de investigații, atât în conținutul Legii nr. 59/2012, cât și în conținutul Codului de procedură penală. Cu toate acestea, nu trebuie să se creadă că temei juridic al efectuării măsurilor speciale de investigații constituie doar procesul penal, mai bine zis circumstanțele ce urmează a fi clarificate în cadrul lui, ci și alte circumstanțe, adevăruri ce necesită a fi elucidate și în afara procesului penal. Este cazul verificării integrității profesionale, verificarea unor informații despre infracțiuni, combaterea criminalității organizate.

De aceea, în textul de mai sus menționam MSI sunt *destinate*, în mare parte, *soluționării problemelor procesului penal*, lăsând loc a se înțelege că acestea au și altă destinație decât soluționarea procesului penal. Or, astăzi acest fapt este dedus din chiar din conținutul Legii nr. 59/2012, spunând clar că *rezultatele măsurilor speciale de investigații pot fi utilizate*:

- a) drept temei pentru efectuarea altor măsuri speciale de investigații în scopul prevenirii criminalității și asigurării securității statului, ordinii publice;
- b) în calitate de probe, dacă au fost efectuate în cadrul unei cauze penale [6, art.24].

Subcapitolul următor, 2.3. „Criteriile de clasificare a măsurilor speciale de investigații și a temeiurilor dispunerii lor”, stă la baza clasificării măsurilor speciale de investigații, dar și a temeiurilor dispunerii lor încercând a formula alte criterii decât cele expuse în literatura de specialitate care ar facilita verificarea corespunderii lor cu scopul măsurii speciale ce se cere a fi autorizată, respectiv, cu proporționalitate ingerinței în viața privată a celui ce urmează a fi supus măsurii. Vorbind despre destinația MSI, trebuie să începem de la teza, astăzi unanim recunoscută, precum că activitatea specială de investigații își are drept sarcină primordială - aflarea adevărului despre o infracțiune examinată într-o cauză penală, pentru a trage la răspundere penală persoana vinovată de săvârșirea ei.

Cu toate acestea, în doctrină, teoreticienii nu au exprimat niciodată o viziune unică referitoare la clasificarea măsurilor speciale de investigații, fiecare autor clasificându-le după cum a găsit de cuviință, bazându-se pe propria experiență.

Așadar, o variantă de clasificarea măsurilor speciale de investigații este propusă de către V.G. Bobrov [17, p. 23], care le sistematizează în dependență de:

- timpul (durata) desfășurării;
- forma realizării;
- necesitatea autorizării

Dintre autorii autohtoni ce s-au preocupat de clasificarea măsurilor speciale de investigații, merită atenție Victor Mîrzac și Boris Glavan care le divizează convențional după următoarelor criterii:

- după modul de realizare al acestora (public/secret);
- după subiectul autorizării (judecător de instrucție, procuror, conducător al subdiviziunii specializate);
- după gradul de lezare a drepturilor și libertăților omului (nu duc la încălcarea drepturilor constituționale/încalcă aceste drepturi);
- după intensitatea utilizării mijloacelor tehnice speciale (măsuri speciale tehnice; preponderent cu utilizarea mijloacelor tehnice; fără aplicarea echipamentelor tehnice) [6, p. 15].

După părerea noastră, clasificarea măsurilor speciale de investigații ar trebui să fie operată în funcție de două criterii esențiale:

- subiecții ce o autorizează; și
- necesitatea efectuării.

Ultimul criteriu, de fapt, pregătește câmpul teoretico-doctrinar, dar și legislativ al clasificării temeiurilor de dispunere și realizare a măsurilor speciale de investigații, având în vedere că ultimele vin din anumite necesități.

Având în vedere faptul că atât legea specială, cât și CPP divizează cu claritate subiecții cu drept de autorizare a măsurilor speciale de investigații, ne rămâne doar să prezentăm varianta noastră de clasificare a lor în funcție de necesitatea efectuării, iar această necesitate, la rândul ei se mai divizează în:

- *clarificarea unor circumstanțe legate de inițierea și/sau soluționarea procesului penal;*
- *prevenirea infracțiunilor și garantarea securității statului, precum și a unor persoane aflate în pericol;*
- *acoperirea unor necesități comune.*

După conceptul actual, identificat la baza elaborării Proiectului de modificare a Legii nr. 59/2012, se încearcă a extinde câmpul de aplicare a măsurilor speciale de investigații în afara procesului penal cu scopul asigurării securității statului. În acest sens, după cum susține și CtEDO, actualmente, societățile democratice sunt amenințate de noi forme sensibile de spionaj și terorism și statul trebuie să aibă posibilități de a reacționa efectiv împotriva amenințărilor date, să întreprindă, în limitele jurisdicției sale, măsuri de efectuare a urmăririi ascunse a elementelor subversive. De aceea, Curtea recunoaște că existența legislației ce oferă împuterniciri de a efectua urmărirea ***corespondenței, trimiterilor poștale, și comunicărilor telefonice etc.*** este necesară într-o societate democratică.

Prin urmare, având în vedere că măsurile speciale de investigații se realizează în funcție de împrăjurările în care se cere a aduce claritate, securitate,

prevenție etc., adică în cadrul sau în afara unui proces penal, considerăm că și temeiurile dispunerii și efectuării lor pot fi divizate după aceleași criterii, respectiv în:

➤ *temeiurile dispunerii măsurilor speciale de investigații în afara procesului penal* – circumstanțele neclare în legătură cu pornirea urmăririi penale; informațiile, devenite cunoscute pentru ofițerul de investigații, privind:

- fapta prejudiciabilă în curs de pregătire, de comitere, precum și acțiunile persoanelor care o pregătesc sau o comit;
- persoanele dispărute fără urmă și necesitatea stabilirii identității cadavrelor neidentificate;
- circumstanțele care pun în pericol ordinea publică, securitatea militară, economică, ecologică sau de altă natură a statului;
- circumstanțele ce pun în pericol securitatea ofițerului de investigații, investigatorului sub acoperire sau a membrilor familiei acestora;
- executarea interpelărilor venite de la organizațiile internaționale și de la alte autorități de drept ale altor state în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte

➤ *temeiurilor de dispunere a măsurilor speciale de investigații în cadrul procesului penal* –; cererile de comisie rogatorie ale organelor de drept ale altor state în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte; informațiile, devenite cunoscute, privind:

- fapta prejudiciabilă comisă;
- persoanele care se ascund de organele de urmărire penală sau de instanța de judecată ori care se eschivează de la executarea pedepsei penale;
- circumstanțelor care prezintă un pericol real pentru viața, sănătatea și patrimoniul participanților în procesul penal (avocat, expert, procuror, judecător) sau rudelor acestora.

Capitolul 3 „Temeiurile dispunerii măsurilor speciale de investigații”

continuă argumentarea poziției noastre de a aduce alte criterii la baza clasificării măsurilor speciale de investigații și se completează cu descrierea fiecărui temei în parte, intenționând a clarifica esența și particularitatea fiecărei circumstanțe necesar a fi luate în considerare atât de către subiectul dispunerii, cât și de subiectul autorizării lor.

Subcapitolul 3.1. „Temeiurile dispunerii măsurilor speciale de investigații în afara procesului penal”, argumentează decizia noastră de a tălmăci la nivel științific esența fiecărui temei în parte, se naște din realitatea în care subiecții vizați, astăzi, mai întâmpină dificultăți de înțelegere a destinației și influenței măsurilor speciale de investigații ce urmează a le aproba, a consecinței lor și împrejurărilor în care trebuie aplicate.

Iată de ce, în compartimentul de față ne referim la un șir mai extins de temeuri ale aplicării măsurilor speciale de investigații în afara procesului penal începând cu descrierea:

Circumstanțelor neclare în legătură cu pornirea urmăririi penale

De la început, ținem să sugerăm legiuitorului nostru, înlocuirea sintagmei

de la pct. 1 al alin. (1) de la art. 19 al Legii nr. 59/2012: „*circumstanțele neclare în legătură cu pornirea urmăririi penale*” cu sintagma: „**Circumstanțele neclare privind existența faptului infracțiunii**”. Unicul și principalul argument al nostru este acela că, mai corect este a fi supusă verificării prin măsuri speciale de investigații unele *circumstanțe ce presupun existența unei infracțiuni*, adică a unei fapte, decât *circumstanțele neclare în legătură cu pornirea urmăririi penale*, pentru că există situații în care se poate porni urmărirea penală fără a fi necesară clarificarea unor circumstanțe faptice, acestea fiind concretizate, dovedite și incriminate doar în cadrul procesului penal. Ar fi cazul, aici, când există o persoană bănuită în săvârșirea unei infracțiuni și denunțată, existând temei al pornirii urmăririi penale fără a fi necesară și clarificarea înaintea pornirii penale și a circumstanțelor neclare în care aceasta s-a săvârșit. Deci, temei al recurgerii la măsuri speciale de investigații în afara procesului penal ar fi neclaritatea referitoare la fapta care ulterior clarificării ar oferi dreptul la intentarea procesului penal și nu la persoana care a săvârșit-o (denunțată), pentru că aceste circumstanțe se clarifică deja în cadrul procesului penal. Teza înaintată, încercă a arăta că circumstanțele ce s-ar înțelege în calitate de temei invocat prin norma în discuție, anume în redacția actuală, poate genera o confuzie, atunci când nu va fi sigură persoana celui ce a săvârșit infracțiunea, când în realitate, aceste circumstanțe neclare se referă la însăși fapta infracțională sau, mai bine zis, dacă ea este o infracțiune sau nu. De aceea, considerăm mai inspirat modul de exprimare a legiuitorului în Proiectul legii privind completarea și modificarea Legii nr. 59/2012, adică: „*circumstanțele neclare privind existența faptului infracțiunii grave, deosebit de grave sau excepțional de grave*”.

În privința *informațiilor, devenite cunoscute privind fapta prejudiciabilă în curs de pregătire, de comitere, precum și acțiunile persoanelor care o pregătesc sau o comit*, dacă e să facem comparația între textul actualei Legi speciale nr.59/2012 (art. 19 alin. (1), pct. 2) și titlul subiectului examinat, atunci observăm o diferență ce constă în completarea sintagmei: „*informațiile, devenite cunoscute pentru ofițerul de investigații*”, cu expresia: „**pentru ofițerul de investigații**” din următorul considerent: având în vedere că acesta este temeiul realizării unei măsuri în afara procesului penal, în mod firesc, informația poate fi cunoscută doar ofițerului de investigații, cerând autorizarea unor MSI în vederea confirmării ei, prevenirii săvârșirii infracțiunii sau curmarea ducerii ei până la capăt. Or, această informație nu se referă la cazul când este cunoscută de o persoană terță care a venit să denunțe săvârșirea sau pregătirea unei infracțiuni, aceasta fiind calificată drept denunț ce dă temei pentru inițierea urmăririi penale doar după verificarea ei de către ofițerul de investigații în cel mai apropiat timp, chiar până la începerea urmăririi penale. Însă, informațiile devenite cunoscute, în calitate de temei al inițierii măsurilor speciale de investigații, sunt anume aceste informații devenite cunoscute ofițerului de investigații, parvenite din prima sursă: informatori, confidenți, investigatori sub acoperire sau chiar cele aflate direct de către ofițerul de investigații și care impun, în timp scurt, realizarea unor măsuri speciale de investigații destinate preîntâmpinării infracțiunii sau

stopării cursului săvârșirii ei.

În ce privește conținutul și sensul temeiului dispunerii și efectuării măsurilor speciale de investigații la care ne referim, la prima vedere ni s-ar părea că în textul normei de la art. 19 alin. (1), pct. 2 lit. a) din Legea nr. 59/2012 - *facta prejudiciabilă în curs de pregătire, de comitere sau comisă, precum și persoanele care o pregătesc, o comit ori au comis-o*, sintagma: „sau comisă”, respectiv, „au comis-o”, este de prisos, deoarece acestea generează o dublare în reglementare. Or, în cazul în care a fost comisă o infracțiune, de fiecare dată, dispunerea și efectuarea măsurilor speciale de investigație va avea drept temei norma de la art. 19 alin. 1, pct. 3 din Legea nr. 59/2012 - *actele procesuale ale ofițerului de urmărire penală, ale procurorului sau ale judecătorului de instrucție în cauzele penale aflate în procedura acestora*. De aceea, pentru a evita orice confuzie, am propune modificarea textului de la art. 19 alin. 1, pct. 2 lit. a) din Legea 59/2012 - *facta prejudiciabilă în curs de pregătire, de comitere sau presupusă a fi comisă, precum și persoanele care o pregătesc, o comit ori se presupun că ar fi comis-o*.

Informațiile, devenite cunoscute ofițerului de investigații, privind persoanele dispărute fără urmă și necesitatea stabilirii identității cadavrelor neidentificate. Chiar dacă informația cu privire la persoanele dispărute fără urmă sau la cadavrele neidentificate poate fi recepționată inițial de alți subiecți decât ofițerul de investigație (ofițerul unității de gardă, inspectorul de sector etc.), în ultimă instanță aceasta oricum devine cunoscută și ultimului, atâta timp, cât măsurile speciale de investigații ce se cer a fi întreprinse urmează a fi inițiate și efectuate tot de către acesta. După cum vedem, temeiul analizat este unul ce determină realizarea măsurilor speciale de investigații în afara procesului penal. Or, este cazul când o persoană a dispărut fără urmă sau a fost găsit un cadavru ce nu poate fi identificat și, atenție, nu prezintă semne de moarte violentă, pentru că în acest caz ar urma să fie intentată o cauză penală, având drept temei, deja, norma de la art. 19 alin. (1), pct. 3 din Legea nr. 59/2012. În mod evident, ofițerul de investigații nu este în drept să solicite autorizarea măsurilor speciale înainte de a avea la îndemână raportul de expertiză ce arată că decesul a survenit subit.

Cât privește temeiul identificării persoanelor dispărute fără urmă, ar trebui să vedem, înainte de toate dacă este aceeași instituție reglementată de Codul civil la art. 165 pentru că aici norma este intitulată: *declararea persoanei dispărute* fără veste și nu *fără urmă*, după cum se exprimă legiuitorul în textul legii speciale. În aparență, sub aspect semantic, ambele expresii ar reda același înțeles, însă dacă analizăm în detaliu conținutul normei de la art. 165 CC și norma de la pct. 1.3 din Regulamentul aprobat prin Ordinul MAI nr. 265 din 12.08.2010, constatăm că acestea sunt instituții diferite, deși au unele tangențe. Deci, potrivit Codului civil, *persoana fizică poate fi declarată dispărută fără veste dacă lipsește de la domiciliu și a trecut cel puțin un an din ziua primirii ultimelor știri despre locul aflării ei. Disparația se declară de instanța de judecată la cererea persoanei interesat*.

Informațiile, devenite cunoscute ofițerului de investigații, privind circumstanțele care pun în pericol ordinea publică, securitatea militară, eco-

nomică, ecologică sau de altă natură a statului. Spre marele nostru regret, astăzi am ajuns să constatăm că trăim într-o societate în care riscurile se simt la ele acasă, deci trăim într-o lume a riscurilor, a nesiguranței în ziua de mâine, când nimeni nu este în stare a ne garanta că nu vom fi vreodată victime ale atentatelor criminale, a infracțiunilor de orice fel. În aceste condiții, statele, în deosebi cele democratice, ar trebui să recurgă la măsuri, începând de la cele de ordin legislativ, ce ar intensifica lupta cu criminalitatea. Or, după cum se spune și în Nota informativă la Proiectul de modificarea a Legii nr. 59/2012, actualmente, societățile democratice sunt amenințate de noi forme sensibile de spionaj și terorism și statul trebuie să aibă posibilități de a reacționa efectiv împotriva amenințărilor date, să întreprindă, în limitele jurisdicției sale, măsuri de efectuare a urmăririi ascunse a elementelor subversive.

Informațiile, devenite cunoscute ofițerului de investigații, privind circumstanțele ce pun în pericol securitatea sa, a investigatorului sub acoperire sau a membrilor familiei acestora. După cum se observă din titlul temeiului examinat, în fraza: „*circumstanțele ce pun în pericol securitatea investigatorului sub acoperire sau a membrilor familiei acestora*” a fost adăugată sintagma: „***ofițerului de investigații***”, fiind necesară în acest context, excluderea pct. 5) al alin. (1) din art. 19 (raportul ofițerului de investigații privind circumstanțele ce pun în pericol securitatea proprie, a familiei sale și a persoanelor apropiate lui) pentru a se evita dublarea temeiului dat. Or, în cazul în care se pune în pericol securitatea ofițerului de investigații în timp ce realizează activitate specială de investigații sub acoperire se recurge anume la temeiul indicat la lit. e) pct. 2), alin. (1) a art. 19. Da, există și cazuri când în calitate de investigator sub acoperire apare o altă persoană decât ofițerul de investigații, de aceea într-o singură normă am cuprins ambii subiecți (ofițerul de investigații și investigatorul).

Interpelărilor organizațiilor internaționale și ale autorităților de drept ale altor state în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte

Am considerat necesar să analizăm în compartimentul de față, temeiul efectuării măsurii speciale – *interpelările organizațiilor internaționale și ale autorităților de drept ale altor state în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte*, din următoarele considerente:

În primul rând, și la art. 132³ alin. (1) pct. 2 din CPP - *interpelările organizațiilor internaționale și ale autorităților de drept ale altor state...*, se spune clar că temei al efectuării măsurilor speciale de investigații sunt *interpelările organizațiilor internaționale și ale autorităților de drept*, fără a se preciza care anume organe de drept. Alta era situația dacă în textul normei se făcea mențiune: „***organului de urmărire penală al altor state...***”.

De fapt, acest lucru nici nu era posibil, deoarece urma să dubleze norma de la pct. 3, anume acesta este un temei al efectuării măsurilor speciale de investigații în cadrul procesului penal - *cererile de comisie rogatorie ale organelor de drept ale altor state.....*, cererea de comisie rogatorie fiind un act procesual, o instituție a dreptului procesual penal (art. 536 CPP).

Prin urmare, *interpelările organizațiilor internaționale și ale autorităților de drept*, în calitate de temei al efectuării măsurilor speciale de investigații urmează fi examinată și, respectiv, atribuită la compartimentul de temeuri ale MSI efectuate în afara procesului penal.

Din considerentele arătate, propunem excluderea pct. 2 alin. (1) al art. 132³ din CPP, deoarece se suprapune cu cel de la pct. 3, dar și cu pct. 4 a alin. (1) al art. 19 din Legea 59/2012, fiind vorba de unul și același temei - *interpelările organizațiilor internaționale și ale autorităților de drept ale altor state în conformitate cu tratatele internaționale la care RM este parte*.

În subcapitolul 3.2. „Particularitatea temeiurilor de dispunere a măsurilor speciale de investigații în cadrul procesului penal”, am decis să analizăm în detaliu temeiurile dispunerii și efectuării măsurilor speciale de investigație în cadrul procesului penal, sub aspect de particularitate, încercând a clarifica și arăta doar temeiurile MSI ce sunt compatibile cu procesul penal, în contextul în care suspectăm unele neconcordanțe ale CPP. Totodată, considerăm că lista temeiurilor actualmente recunoscute de legea procesual penală, ar pute fi completată cu alte circumstanțe sau, mai bine zis, în legătură cu necesitățile de asigurare a protecției unor subiecți ce beneficiază de aceasta prin lege specială.

În contextul procesului penal, activitatea specială de investigații este definită ca o totalitate de acțiuni de urmărire penală cu caracter public și/sau secret efectuate de către ofițerii de investigații în cadrul urmăririi penale numai în condițiile și în modul prevăzut de Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Drept urmare, a fost modificat și art. 93 al CPP, care în noua sa redacție prevede că *în calitate de probe în procesul penal se admit elementele de fapt constatate prin intermediul actelor procedurale în care se consemnează rezultatele MSI și anexele la ele, inclusiv stenograma, fotografiile, înregistrările și altele*. În așa fel, MSI au căpătat statut de acțiuni de urmărire penală, iar rezultatele lor consemnate prin acte procedurale - statut de probă. Prin urmare, în cadrul procesului penal, activitatea specială de investigații reprezintă activitatea ofițerilor de investigații desfășurată în conformitate cu prevederile CPP care are drept scop protejarea persoanei, societății și statului de infracțiuni, în așa fel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată.

La temeiurile prevăzute de legea procesual penală, venim cu propunerea includerii unui nou temei și anume: *circumstanțelor care prezintă un pericol real pentru viața, sănătatea și patrimoniul participanților în procesul penal (martor, avocat, specialist, procuror, judecător) sau rudelor acestora*. Deci, propunem completarea art. 132³ alin. (1) cu un nou punct care să prevadă acest temei. Argumentăm această poziție pornind de la realitatea în care, atunci când se examinează săvârșirea unei infracțiuni în cadrul procesului penal, infractorul, de dragul eschivării de la executarea pedepsei, poate recurge la orice acțiuni ce ar pune în pericol viața celor ce-i hotărăsc soarta. În mod evident, aceste persoane pot fi: *martorul, avocatul, expertul, procurorul sau chiar judecătorul care urmează să emită sentința ori rudelor acestora*. Or, odată ce martorul, spre

exemplu, așa cum de fapt și expertul sau alți participanți la procesul penal, beneficiază de protecție în temeiul legislației în vigoare (Lege nr. 105/2008 cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal), măsurile de protecție nu pot fi complete și eficiente fără utilizarea măsurilor speciale de investigații. Bănăoară, interceptarea comunicărilor telefonice ar putea folosi la ascultarea faptului amenințării victimei, martorului sau avocatului acestora, ceea ce ar face posibilă localizarea celui ce o amenință, gravitatea și iminența amenințării, precum și unele date ce ar ajuta la soluționarea procesului penal. Mai mult, unele măsuri speciale de investigații ar putea fi aplicate și în privința părților în procesul penal (victima, bănuitul - în eventualitatea stabilirii faptului amenințării lui de către complice în vederea asigurării unei protecții prompte).

Capitolul 4, „Condițiile de efectuare a măsurilor speciale de investigații” este consacrat în totalitate examinării condițiilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații. Prin intermediul acestui compartiment ne-am propus să clarificăm care ar fi rostul impunerii unor condiții la efectuarea măsurilor speciale de investigații, dacă această decizie a legiuitorului vine să pună în aplicare principiul legalității sau doar să asigure protecția persoanelor contra ingerinței organelor polițienești în viața privată.

În subcapitolul 4.1., „Condițiile de efectuare a măsurilor speciale de investigații – garant al respectării principiului legalității”, ne exprimăm opinia referitoare la modul de clasificare a condițiilor efectuării MSI, în condițiile în care doctrina raportează o divergență de viziuni în acest sens. Chiar dacă unii autori, susțin că activitatea specială de investigații poate fi privită doar ca activitate de stat de sine stătătoare și nu ca parte componentă a procesului penal, în timp ce legiuitorul nostru o percepe ca pe o activitate procesual-penală, considerăm că și în contextul legislației noastre este posibilă divizarea condițiilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații în *condiții generale și condiții speciale*.

În subiectul 4.2. „Condițiile generale de efectuare a măsurilor speciale de investigații”, Condițiile generale de efectuare a măsurilor speciale de investigații sunt organic legate de principiul suveranității puterii de stat și al legăturii dintre stat și persoane. În temeiul principiului suveranității statului, legile și celelalte acte normative sunt obligatorii pentru cetățenii statului respectiv și pentru toate organizațiile, instituțiile, organisme sociale și persoanele fizice și juridice care se află pe teritoriul său. Aceasta ar însemna că pe teritoriul unui stat acționează dreptul celui stat, determinând conduita tuturor persoanelor aflate pe acel teritoriu.

Problema acțiunii, adică a aplicabilității lor concrete este legată de câteva condiții și anume: de determinarea momentului de la care începe să-și producă efectele acea norma; de determinarea duratei în timp a acestor efecte; de determinarea limitelor teritorial-administrative (adică „spațiul”) în care își produc efectele și, respectiv, determinarea categoriilor de persoane care intră sub incidența lor sau, după caz, sunt exceptate de la efectele acestora.

De aceea, norma juridică elaborată trebuie evaluată și din perspectiva ce-

lor trei situații sau ipostaze ale acțiunii sale: în timp, în spațiu și asupra persoanelor. Acest fapt ne duce la realitatea în care trebuie să recunoaștem existența celor două condiții generale de efectuare a măsurilor speciale de investigații și anume:

Prima condiție generală presupune posibilitatea efectuării măsurilor speciale de investigații pe întreg teritoriul Republicii Moldova, dacă altceva nu este prevăzut de legislație, iar cea de-a doua condiție generală de efectuare a măsurilor speciale de investigații, rezultă din principiul aplicării actelor normative asupra persoanelor, presupune că cetățenia, naționalitatea și alte particularități nu servesc ca obstacol pentru înfăptuirea măsurilor speciale de investigații, dacă altceva nu este prevăzut de legislație.

Subcompartimentul 4.3., „Condițiile speciale de efectuare a măsurilor speciale de investigații”, reflectă studiul detaliat asupra condițiilor speciale de efectuare a măsurilor speciale de investigații, fiind determinați de realitatea în care literatura de specialitate, astăzi, mai arată unele divergențe de clasificare și raportare la șirul principiilor menite să asigure respectarea drepturilor fundamentale și limitarea lor cu aducerea unor atingeri minime și nesemnificative, proporționale cu scopul lor.

Compartimentul 4.3.1., „Condiții speciale de efectuare a MSI în afara procesului penal”, scoate în evidență condiția existența unei bănueli rezonabile despre pregătirea unei infracțiuni poate fi considerată o condiție suplimentară temeiurilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații, care-și poate avea locul și în afara procesului penal, adică până în momentul în care se săvârșește o infracțiune, iar rezultatele acestor măsuri realizate în etapa pre procesuală pot fi utilizate cu succes în cadrul gestionării cauzei penale.

În ce privește severitatea acestei condiții, art. 5, p. 1 c) din CEDO prevede că temeiurile bănuiei să fie justificate în mod obiectiv. De aceea, nu este suficient ca organele de urmărire penală să bănuiască o persoană. Faptul că o bănuială subiectivă nu este suficientă, potrivit cerințelor art. 5, p. 1 c) al CEDO, presupune necesitatea existenței circumstanțelor de fapt care pot fi analizate în mod obiectiv de o persoană independentă, care nu are legătură cu cauza.

Subiectul 4.3.2., „Condiții speciale de efectuare a MSI în cadrul procesului penal”, ne-a permis să scoatem în evidență specificitatea condiției necesară a fi întrunită pentru dispunerea MSI în cadrul procesului penal și anume **situația în care pe altă cale este imposibilă realizarea scopului procesului penal și/sau poate fi prejudiciată considerabil activitatea de administrare a probelor.** La examinarea subiectului propus, s-a pornit de la realitatea în care, împotriva persoanelor care comit infracțiuni, organele specializate ale statului intervin pentru a-i sancționa, reeduca și reintegra în societate. Pentru aceasta, din momentul comiterii infracțiunii și până la aplicarea unei sancțiuni penale în privința autorului este plasat procesul penal ca activitate organizată în scopul luării soluției corespunzătoare informațiilor concrete ale fiecărei cauze penale [10, p.19].

În compartimentul 4.3.3. „Condiții speciale de efectuare a MSI atât în cadrul,

cât și în afara procesului penal”, am reușit să concluzionăm că în literatura de specialitate, deși își are dedicată o mare parte expunerilor în privința condițiilor speciale de efectuare a măsurilor speciale de investigații, astăzi, mai raportează la acest compartiment unele divergențe de clasificare și raportare la șirul principiilor menite să asigure respectarea drepturilor fundamentale și limitarea lor cu aducerea unor atingeri minime și nesemnificative, proporționale cu scopul lor.

În același context, aflăm că de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului au fost criticate mai multe decizii ale instanțelor naționale în atitudinea formală a aprecierii bănuielii rezonabile la aplicarea unor măsuri de constrângere, ignorând astfel, prevederile art. 5, p. 1 c) din CEDO.

Studiul realizat în compartimentul de față, ne arată că în activitatea procesual penală, MSI constituie ingerințe ale autorităților în exercițiul unor drepturi fundamentale ale individului, având, pe cale de consecință, un caracter de excepție, urmărind scopul soluționării procesului penal. Astfel, prin efectuarea MSI putem obține răspuns la întrebările: a fost comisă infracțiunea, care sunt circumstanțele delictului, elucidate persoanele implicate, vinovăția lor etc.

III. CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Analiza aprofundată și detaliată a cadrului normativ și al celui doctrinar cu privire la temeiurile și condițiile de efectuare a măsurilor speciale de investigații, dar și a opiniei subiecților ce le realizează, ne permite să identificăm un spectru larg de concluzii, și anume:

➤ În urma consultării opiniei subiecților din diferite structuri (CNA, SIS, IGP, IGPF, ANP, Serviciul Vamal și Procuratura Generală) ce practică activitate specială de investigație asupra reglementărilor în materia temeiurilor și condițiilor efectuării MSI, s-a constatat că 70% din aceștia nu sunt de acord cu actualul concept ce a stat la baza reglementării temeiurilor de efectuare a MSI. Mai mult, caracterizează cadrul legislativ printr-o limitare a acțiunilor acestora îndreptate spre atingerea scopului ASI, procedurile de autorizare a MSI sunt birocratice, grele și anevoioase, necesită mult timp și multă documentație, fapt ce zădărnicește efectuarea lor, respectiv, prevenirea și descoperirea infracțiunilor;

➤ Sub aspect istoric, activitatea specială de investigații particularizată prin măsurile speciale de investigații realizate, la rândul lor, doar în baza anumitor temeiuri și numai cu respectarea unor condiții, reprezintă un fenomen istoric bine pronunțat. Este o activitate care a parcurs o evoluție istorică plină de evenimente, de experimentări legislative, modificări de concepte, formularea și implementarea diferitor concepte noi, influențarea de curente legislative străine, uneori impuse, alteori necesare și benevol transpuse. Impunerea unor reguli și restricții în efectuarea măsurilor speciale secrete are loc abia la începutul secolului al XX-lea, iar întreaga istorie a reglementării ASI, în general, și a condițiilor și temeiurilor de efectuare a lor, în special, se înscrie prin raportare la parcursul istoric al statului nostru;

➤ Istoria apariției și reglementării juridice a temeiurilor efectuării măsurilor speciale de investigații este strâns legată, chiar determinată de apariția însăși a MSI [15, p.29-30]. Or, nu puteau fi formulate, inventate altfel spus, măsurile speciale de investigații dacă în spatele lor nu ar fi existat unele motive, *juridic numite astăzi-temeiuri de efectuare* a MSI. Respectiv, de fiecare dată, mai întâi se naște un temei al realizării unor măsuri speciale (circumstanțe necunoscute sau cunoscute despre săvârșirea unei infracțiuni), iar mai apoi, în funcție de neclaritatea (care este un temei al efectuării MSI) în privința faptei în curs de pregătire sau săvârșite, apare și ideea realizării unei măsuri speciale îndreptate spre a aduce claritatea de care au nevoie organele ce înfăptuiesc justiția în vederea aplicării legii penale;

➤ Analizând la modul superficial esența și conținutul temeiurilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații, reglementate până la anul 2012, atunci prin comparație cu cele în redacția actuală nu identificăm prea multe diferențe, fiind doar extinsă categoria de informații cunoscute în calitate de temeiuri ale efectuării MSI (ce pun în pericol ordinea publică, securitatea economică, ecologică, militară sau de altă natură a statului, securitatea investigatorului sub acoperire sau a membrilor familiei acestuia);

➤ În plan științific și doctrinar, cea mai pronunțată problemă pentru Republica Moldova este cea a lipsei de literatură juridică complexă care ar aborda aspectele teoretico-practice referitoare la condițiile și temeiurile de efectuare a MSI. Reieșind din acest fapt, cercetarea condițiilor și temeiurilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații în compartimentul de față a fost realizată prin prisma unui șir de surse științifice naționale ce abordează tangențial problema, cum ar fi manuale, cursuri didactice, compendii, monografii, articole științifice în reviste, dar și cadrul doctrinar al altor state.

În același context, ținem să amintim că în doctrina autohtonă lipsesc lucrări științifice ce ar aborda aspectul teoretic al temeiurilor și condițiilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații bazate anume pe legislația procesual-penală și cea specială de investigații în mod concomitent. De asemenea nu este tratată interdependența dintre aspectele procesual-penale cu cele speciale de investigații în procesul efectuării măsurilor speciale de investigații;

➤ În literatura autohtonă de specialitate nu există consens în definirea noțiunii temeiurilor și condițiilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații, iar cea străină străduiește, în mod constant de ceva ani, a formula propriile noțiuni adaptate la specificul MSI reglementate prin legislația lor. De asemenea, nici Legea Republicii Moldova nr. 59/2012 cu privire la activitatea specială de investigații, dar nici Codul de procedură penală nu definesc noțiunea de „*măsură specială de investigații*”, în timp ce determinarea conceptului de MSI are o importanță teoretică și practică covârșitoare pentru a stabili temeiurile și condițiile realizării lor. Pe cale de consecință, lipsa unei definiții privează oamenii de știință de punctul de pornire, generează diferențe în perceperea esenței măsurilor speciale de investigații de către practicieni, fapt care determină inevitabil apariția erorilor în activitate. Mai mult, formularea unei noțiuni relevante și adecvate temeiurilor și condițiilor de efectuare a MSI, nu este posibilă fără cunoașterea esenței și particularităților de realizare a măsurilor speciale de investigații

➤ Majoritatea conceptelor utilizate la baza clasificării MSI atât de doctrina altor țări, cât și de către cea autohtonă urmează o direcție neclară, iar în final această clasificare devine una pur teoretică, lipsită de utilitate practică. Cu toate acestea, deși asta ar fi menirea unei clasificări, insistăm a impune ideea că utilitatea clasificării măsurilor speciale de investigație poate fi sesizată doar în procesul reglementării, atunci când sistematizarea normelor în funcție de criteriul ce indică subiecții autorizării, temeiurile și condițiile efectuării, se impune accesibilitatea înțelegerii sensului normelor ce reglementează acel domeniu;

➤ Conceptul de reglementare a activității speciale de investigații utilizat de legiuitorul nostru la elaborarea Legii nr. 59/2012, potrivit căruia a restrâns spectrul de MSI ce pot fi realizate în afara procesului penal prin încorporarea lor în CPP, atribuindu-le, cu această ocazie, la categoria MSI efectuate doar în cadrul procesului penal, astăzi este considerat un concept greșit, construit în urma unei interpretări eronate a principiului imixtunii în viața privată raportat la principiul democrației. Or, corect se apreciază astăzi în cadrul Proiectului de modificare a Legii nr. 59/2012 că: „*una din cele mai grave probleme constă*

în instituirea conceptului de dispunere a efectuării majorității măsurilor speciale de investigații exclusiv în cadrul dosarului penal. Acest fapt constituie o abordare greșită a conceptului unui act legislativ privind activitatea specială de investigații, rezultată din confundarea și, prin urmare, suprapunerea scopurilor procesului penal cu cele ale activității speciale de investigații”. Drept consecință a acestui fapt, specialiștii în domeniu percep astăzi că marea majoritate a măsurilor speciale de investigații trebuie să fie realizate doar în cadrul procesului penal, fiind urmăriți de frica de a nu încălca cumva drepturile fundamentate ale celui supus măsurii.

De fapt, în realitatea practică a activității speciale de investigații, nu toate informațiile parvenite de la persoane sau colaboratorii confidențial constituie temei al inițierii procesului penal, decât în urma unei verificări prealabile a tuturor circumstanțelor invocate în calitate de pretinse infracțiuni, fapt ce se realizează doar în baza unei documentări speciale (operative);

➤ În literatura de specialitate există un număr mare de idei în vederea clasificării condițiilor speciale de investigații în condiții generale și condiții speciale.

Cu toate acestea, doctrina autohtonă consideră că și în legislația noastră este posibilă divizarea condițiilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații în *condiții generale și condiții speciale*;

Finalitatea cercetărilor realizate în cadrul prezentei teze de doctorat poate fi apreciat prin prisma următoarele **recomandări** sistematizate după menirea lor:

a) Recomandări de ordin legislativ:

1. Propunem noțiunea de măsuri speciale de investigații cu includerea ei în conținutul art. 18 din Legea nr.59/2012 în următoarea redacție: ***Măsurile speciale de investigație*** constituie acțiuni cu caracter public și/sau secret, cifrat, efectuate de către ofițerii de investigații cu utilizarea unor metode și tactici speciale, în temeiurile și condițiile strict stabilite de lege [14, p.66-69].

2. Propunem redenumirea art. 19 din Legea nr. 59/2002 din „*temeiurile pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații*” în „***temeiurile de dispunere a măsurilor speciale de investigații***”.

3. Propunem încorporarea în textul alin. (1) al art. 19 din Legea nr.59/2012 a noțiunii de „*temeiuri ale dispunerii măsurilor speciale de investigații*” în următoarea redacție: „(1) ***Temeiurile de dispunere a măsurilor speciale de investigații*** sunt motivele din care urmează a se recurge la ele în vederea stabilirii circumstanțelor și informațiilor despre faptele persoanelor care constituie obiectul activității speciale de investigații, precum și evenimentele ce prezintă pericol pentru securitatea statului, ordinea publică, drepturile și interesele legitime ale omului”.

4. Propunem modificarea textului pct. 1 al alin. (1) al art. 19 al Legii nr. 59/2012, din *circumstanțele neclare în legătură cu pornirea urmăririi penale în „circumstanțele neclare privind existența faptului infracțiunii”*.

5. Propunem redactarea normei art. 19 alin. (1), pct. 2, lit. c) din Legea nr. 59/2012 după textul ce urmează: „***privind persoanele dispărute fără urmă sau fără veste și cadavrele cu identitatea necunoscută***” sau așa cum se exprimă

legiuitorul în Proiectul de modificare și completare a Legii nr. 59/2012 „**persoanele dispărute și cadavrele neidentificate**”.

6. Propunem modificarea textului normei art. 19, alin. (1), pct. 2, lit. e) din Legea nr. 59/2012, prin adăugirea în fraza: „*circumstanțele ce pun în pericol securitatea investigatorului sub acoperire sau a membrilor familiei acestora*” și a sintagmei: „**ofițerului de investigații**” și, respectiv, excluderea pct. 5) al alin. (1) din art. 19: „*raportul ofițerului de investigații privind circumstanțele ce pun în pericol securitatea proprie, a familiei sale și a persoanelor apropiate lui*”.

7. Propunem completarea textului actualei norme a art. 19, alin. (1), pct. 2 din Legea nr. 59/2012: „*informațiile, devenite cunoscute...*”, cu expresia: „**ofițerului de investigații**”.

8. Considerăm necesară redactarea textului normei expuse în art. 19 alin. (1), pct. 2, lit. a) din Legea nr. 59/2012 – „*fapta prejudiciabilă în curs de pregătire, de comitere sau comisă, precum și persoanele care o pregătesc, o comit ori au comis-o*”, în următoarea variantă: „*fapta prejudiciabilă în curs de pregătire, de comitere sau presupusă a fi comisă, precum și persoanele care o pregătesc, o comit ori se presupun că ar fi comis-o*”.

9. În consecutivitatea recomandărilor anterioare, propunem legiuitorului îmbunătățirea situației în reglementarea temeiurilor de dispunere și efectuare a MSI prin amendarea articolului 19 al Legii nr. 59/2012 în următoarea redacție [12, p.150-151]:

Articolul 19. Temeiurile de dispunere și efectuare a măsurilor speciale de investigații

(1) Temeiurile de dispunere a măsurilor speciale de investigații sunt motivele din care urmează a se recurge la ele în vederea stabilirii circumstanțelor și informațiilor despre faptele persoanelor care constituie obiectul activității speciale de investigații, precum și evenimentele ce prezintă pericol pentru securitatea statului, ordinea publică și drepturile și interesele legitime ale omului.

(2) Temeiurile de dispunere a măsurilor speciale de investigații sunt:

1) circumstanțele neclare privind existența faptului infracțiunii;

2) informațiile, devenite cunoscute ofițerului de investigații, privind:

a) fapta prejudiciabilă în curs de pregătire, de comitere sau presupusă a fi comisă, precum și persoanele care o pregătesc, o comit ori se presupun că ar fi comis-o;

b) persoanele care se ascund de organele de urmărire penală sau de instanța de judecată ori care se eschivează de la executarea pedepsei penale;

c) persoanele dispărute fără urmă sau fără veste și cadavrele cu identitatea necunoscută;

d) circumstanțele care pun în pericol ordinea publică, securitatea militară, economică, ecologică sau de altă natură a statului;

e) circumstanțele ce pun în pericol securitatea ofițerului de investigații, a investigatorului sub acoperire sau a membrilor familiei acestora.

(3) Temeiurile de efectuare a măsurilor speciale de investigații sunt:

a) actele de dispoziție ale conducătorului subdiviziunii specializate, ofi-

terului de urmărire penală, procurorului sau ale judecătorului de instrucție, în cauzele aflate în gestiune;

b) interpelările organizațiilor internaționale și ale autorităților de drept ale altor state în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

10. Având în vedere că în textul lucrării am optat pentru reglementarea condițiilor efectuării MSI într-o normă aparte, propunem ca alin. (2) al art. 19 din Legea nr.59/2012 să devină art. 19¹ intitulat: „**Condițiile efectuării măsurilor speciale de investigație**”.

11. Considerăm necesară definirea noțiunii de condiții de efectuare a măsurilor speciale de investigații în conținutul unei norme separate (alin. (1) al art. 19¹ din Legea nr.59/2012), în textul ce urmează: „**Condițiile de efectuare a măsurilor speciale de investigații sunt acele împrejurări și reguli distincte, stabilite de prezenta lege, care trebuie cumulativ îndeplinite la dispunerea, autorizarea și efectuarea măsurilor speciale de investigații**”.

12. Recomandăm legiuitorului înlocuirea în textul de la art. 20 alin. (2) lit. e) a sintagmei „**motivul efectuării** măsurii speciale de investigații” cu sintagma „**temeiul dispunerii** măsurii speciale de investigații”.

13. Având aceeași cauză cu cea din recomandarea imediat precedentă, propunem excluderea din textul normei de la art. 132⁴ alin. (8) din CPP a sintagmei: „**motivele**”.

14. Propunem excluderea pct. 2 din alin. 1) al art. 132³ din CPP.

15. Propunem completarea art. 132³ alin. (1) cu un nou punct care să prevadă următorul temei: *circumstanțelor care prezintă un pericol real pentru viața, sănătatea și patrimoniul participanților la procesul penal sau rudelor acestora, cu acordul lor scris*.

16. Sugerăm legiuitorului să renunțe la ideea înlocuirii termenului de „măsură”, în textul Legii nr. 59/2012 cu privire la activitatea specială de investigații, cu cel de „metodă” specială de investigație, promovată în cadrul proiectului de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative (CPP și legea ASI).

b) Recomandări de nivel teoretico-conceptual care prevăd:

17. Clasificarea măsurilor speciale de investigații în funcție de două criterii esențiale:

- subiecții ce o autorizează;
- destinația efectuării.

Având în vedere faptul că atât Legea nr. 59/2012, cât și CPP divizează cu claritate subiecții cu drept de autorizare a măsurilor speciale de investigații, ne rămâne doar să prezentăm varianta noastră de clasificare a lor în funcție de destinația efectuării, în:

• **Măsurile speciale de investigații efectuate doar în cadrul procesului penal** - cercetarea domiciliului și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură supravegherea și înregistrarea audio și video, a celor de fotografiat și de filmat; supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice ce asigură înregis-

trarea; interceptarea și înregistrarea comunicărilor sau a imaginilor; reținerea, cercetarea, predarea, percheziționarea sau ridicarea trimiterilor poștale; monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice; monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară; documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice, precum și localizarea sau urmărirea prin sistemul de poziționare globală (GPS) ori prin alte mijloace tehnice; colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice; controlul transmiterii sau primirii banilor, serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite; supravegherea transfrontalieră; livrarea controlată.

- ***Măsurile speciale de investigații efectuate doar în afara procesului penal*** – chestionarea; culegerea informației despre persoane și fapte; identificarea persoanei.

- ***Măsurile speciale de investigații efectuate atât în cadrul procesului penal cât și în afara procesului penal (acoperirea unor necesități comune)*** – identificarea abonatului, proprietarului sau a utilizatorului unui sistem de comunicații electronice ori al unui punct de acces la un sistem informatic; urmărirea vizuală; investigația sub acoperire; colectarea mostrelor pentru cercetarea comparată; cercetarea obiectelor și documentelor; achiziția de control.

18. Având în vedere că măsurile speciale de investigații se realizează în funcție de împrejurările în care se cere a aduce claritate, securitate, prevenție etc., adică în cadrul sau în afara unui proces penal, considerăm că și temeiurile dispunerii și efectuării lor pot fi divizate după aceleași criterii, respectiv în:

- ***temeiurile dispunerii măsurilor speciale de investigații în afara procesului penal*** – circumstanțele neclare privind existența faptului infracțiunii; informațiile, devenite cunoscute pentru ofițerul de investigații, privind:

- fapta prejudiciabilă în curs de pregătire, de comitere, precum și acțiunile persoanelor care o pregătesc sau o comit;

- persoanele dispărute fără urmă și necesitatea stabilirii identității cadavrelor;

- circumstanțele care pun în pericol ordinea publică, securitatea militară, economică, ecologică sau de altă natură a statului;

- circumstanțele ce pun în pericol securitatea ofițerului de investigații, investigatorului sub acoperire sau a membrilor familiei acestora [13, p.174-179];

- executarea interpelărilor venite de la organizațiile internaționale și de la alte autorități de drept ale altor state în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

- ***temeiurile de dispunere a măsurilor speciale de investigații în cadrul procesului penal*** – cererile de comisie rogatorie ale organelor de drept ale altor state în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte; informațiile, devenite cunoscute, privind:

- fapta prejudiciabilă comisă;

- persoanele care se ascund de organele de urmărire penală sau de instanța de judecată ori care se eschivează de la executarea pedepsei penale;

- circumstanțele care prezintă un pericol real pentru viața, sănătatea și patrimoniul participanților la procesul penal sau rudelor acestora.

19. Clasificarea condițiilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații nu trebuie să se realizeze după gradul de influență și ingerință în viața privată, de limitare a drepturilor constituționale pentru că în final toate MSI restrâng drepturile constituționale, dar conform împrejurărilor în care se efectuează aceste măsuri. Prin urmare, în plan teoretico-conceptual, am propune clasificarea condițiilor speciale de efectuare a MSI în:

- Condiții speciale de efectuare a MSI în afara procesului penal: *există o bănuială/ suspiciune rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, cu excepțiile stabilite de lege;*

- Condiții speciale de efectuare a MSI în cadrul procesului penal: *pe altă cale este imposibilă realizarea scopului procesului penal și/sau poate fi prejudiciată considerabil activitatea de administrare a probelor;*

- Condiții speciale de efectuare a MSI atât în cadrul, cât și în afara procesului penal: *măsura specială de investigații este proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.*

c) Recomandări în plan aplicativ care prevăd:

Sub aspect aplicativ, temeiul: *executarea interpelărilor venite de la organizațiile internaționale și de la alte autorități de drept ale altor state în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte poate sta la baza efectuării măsurilor speciale de investigații doar în afara procesului penal.*

Problema științifică soluționată constă în fundamentarea științifică a conținutului temeiurilor și condițiilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații, excluderea deficiențelor unor norme juridice contradictorii, care creează obstacole în procesul autorizării și efectuării MSI, asigurând, pe această cale, crearea bazei conceptuale și juridice uniforme ce respectă standardele legislative necesare a fi respectate deopotrivă de către instanțele de judecată, organele de urmărire penală și subdiviziunile specializate.

Subiecte pentru cercetare științifică de perspectivă:

- 1) Regimul juridic al măsurilor speciale de investigații autorizate de către judecătorul de instrucție;

- 2) Atribuțiile procurorului în cadrul activității speciale de investigații;

- 3) Asistența cetățenilor la desfășurarea activității speciale de investigații;

- 4) Protecția datelor cu caracter personal în procesul exercitării MSI.

- 5) Răspunderea subiecților activității speciale de investigații care au comis ilegalități la realizarea măsurilor speciale de investigații;

BIBLIOGRAFIE

1. CARP S., CHIRTOACĂ I. *Tradiția militară în edificarea normelor de drept și în formarea conștiinței naționale*. Chișinău, 2018. 510 p. ISBN 978-9975-3163-3-0.
2. *Chestionar în vederea consultării opiniei subiecților activității speciale de investigație asupra reglementărilor în materia temeiurilor și condițiilor efectuării MSI*. Anexa nr. 1 la teza de doctor în drept, autor Ilie Botnari.
3. *Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale*, semnată la Roma la 04.11.1950. [citată la 07.07.2020]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf.
4. COVALCIUC, I. *Măsurile speciale de investigații autorizate de procuror în procesul penal*. Teza de doctorat în drept. Chișinău, 2018. 175 p.
5. DOLEA, Igor. *Codul de procedură penală (Comentariu aplicativ)* Ediția a 2-a. Chișinău: Cartea juridică, 2020. 1408 p. ISBN 978-9975-3418-0-6.
6. *Legea Republicii Moldova privind activitatea specială de investigații* nr. 59 din 29.03.2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 08.06.2012, nr. 113-118.
7. *Legea Republicii Moldova cu privire la asistența juridică internațională în materie penală* nr. 371 din 01.12.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 02.02.2007, nr. 14-17.
8. MĂRZAC V., GLAVAN B. *Utilizarea mijloacelor tehnice în activitatea specială de investigații*. Chișinău, 2014. 152 p. ISBN 978-9975-121-05-7.
9. MIREILLE, Delmas – Marty. *Procédures pénales d'Europe, Presses Universitaires de France*, Paris: 1995. 640 p. ISBN 978-213-047-25-99.
10. NEAGU, I. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. București: Universul Juridic, 2010. 709 p. ISBN 978-973-127-224-5.
11. POALELUNGI, Mihai, DOLEA, Igor, VÎZDOAGĂ, Tatiana și alții. *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. Chișinău: 2013. 1192 p. ISBN 978-9975-53-231-0.
12. *Raport privind activitatea Procuraturii Republicii Moldova pentru anul 2017*. Chișinău, 2018. [citată la 02.04.2021]. 121 p. Disponibil: http://www.procuratura.md/file/2018-03-12_Raportul%20Procurorului%20General%202017.pdf.
13. *Raport privind activitatea Procuraturii Republicii Moldova pentru anul 2018*. Chișinău, 2019. [citată la 02.04.2021]. 176 p. Disponibil: http://www.procuratura.md/file/2019-03-05_Raportul%20Public%20activitatea%20Procuraturii%20Generale%20anul%202018.pdf.
14. *Raport privind activitatea Procuraturii Republicii Moldova pentru anul 2019*. Chișinău, 2020. [citată la 02.04.2021]. 185 p. Disponibil: <http://www.procuratura.md/file/Raport%20public%20Procuratura%202019%20.pdf>.
15. *Raport privind activitatea Procuraturii Republicii Moldova pentru anul 2020*. Chișinău, 2021. [citată la 02.04.2021]. 166 p. Disponibil: <http://procuratura.md/file/Raport%20de%20activitate%20a%20Procuraturii%20Republicii%20Moldova%20pentru%20anul%202020.pdf>.

16. ROMAN D. *Activitatea specială de investigații și alte activități informative*. Chișinău: CEP USM, 2019. 203 p. ISBN 978-9975-149-34-1.
17. БОБРОВ, В.Г. Понятие оперативно-розыскного мероприятия. Основания и условия проведения оперативно-розыскных мероприятий. Москва: Академия управления МВД России, 2003. 64 с. ISSN 1812-7339.
18. ВАГИН О.А., ИСИЧЕНКО А.П., ШАБАНОВ Г.Х. Оперативно-розыскные мероприятия и использование их результатов: Учебно-практическое пособие. Москва: 2006. 119 с. ISBN 5-89784-100-4.
19. КОВАЛЕВ О.Г. Оперативно-розыскная деятельность: Историко-правовой и психологический анализ: Учеб. пособие. Владимир: 2003. 192 с. ISBN 5-93035-070-1.
20. ГОРЯИНОВА, К.К., ОВЧИНСКОГО, В.С., ШУМИЛОВА, А. Ю. *Оперативно-розыскная деятельность: учебник*. Москва: ИНФРА-М, 2002. 794 с. ISBN 5-16-000661-3.
21. ГОРЯИНОВА К.К., ОВЧИНСКОГО В.С., СИНИЛОВА Г.К., ШУМИЛОВА А.Ю., *Оперативно-розыскная деятельность*: Москва ИНФРА-М 2004. 848 с. ISBN 5-16-001712-7;
22. НИКОЛЮКА, В.В. Федеральный закон «Об оперативно-розыскной деятельности»: научно-практический комментарий. Переработанное и дополненное. Москва: 2002. 200 с. ISBN 5-88914-126-0.

LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI DE DOCTOR

1. Articole în diferite reviste științifice

1.2. în reviste din străinătate recunoscute,

1. *The legal framework of the normative regulation of special investigative measures.* În: „Fiat Iustitia”, Cluj-Napoca, România, nr.1/ 2019, p.60-70. ISSN 1224-4015, 0,7 c.a.
2. *Condițiile speciale de efectuare a măsurilor speciale de investigații în cadrul procesului penal.* În: „Polish Science Journal”, Warsaw, Poland, nr.4/2018, p.69-77. ISBN 978-83-949403-4-8, 0,7 c.a.

1.3. în reviste din Registrul Național al revistelor de profil,

1. *Nomenclatorul, criteriile de clasificare și categoriile măsurilor speciale de investigații.* În: Revista științifico-practică „Legea și Viața”, Chișinău, 2018, nr.3 (315), p.40-43. ISSN 1810-309X, categoria – C, 0,4 c.a.
2. *Aspecte conceptuale privind măsurile speciale de investigații.* În: Revista științifico-practică „Legea și Viața”, Chișinău, 2018, nr.4 (316), p.20-23. ISSN 1810-309X, categoria – C, 0,5 c.a.
3. *Elemente de drept comparat în domeniul temeiurilor și condițiilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații în cadrul procesului penal.* În: Revista științifico-practică „Jurnalul Juridic Național”, Chișinău, 2018, nr.3 (31), p.39-43. ISSN 2345-1130, categoria – C, 0,5 c.a.
4. *Natura juridică a activității speciale de investigație de la proclamarea independenței Republicii Moldova și până în prezent.* În: Revista științifico-practică „Intellectus”, Chișinău, nr.3-4/2019, p.167-173. ISSN 1810-7079, categoria – C, 0,7 c.a.
5. *Probleme actuale privind identificarea temeiurilor pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații.* În: Revista metodico-științifică trimestrială „Administrarea Publică”, Chișinău, nr.1 (105), 2020, p.147-151. ISSN 1813-8489, categoria – B, 0,4 c.a.

2. Articole în culegeri științifice:

2.1. în lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare):

1. *Общие понятия о специальной следственной деятельности.* Materialele Conferinței internaționale științifico-practică cu genericul: „Актуальные научные исследования в современном мире”, Ediția a XLIX-a, Переяслав-Хмельницкий, Ucraina, 26-27.05.2019, nr.5 (49), части 6, p.29-35. ISSN 2524-0986, 0,5 c.a.
2. *General conditions of the execution of special investigative measures within the criminal proceedings.* În: „Modern Scientific Research Journal. International Scientific Journal”, London, United Kingdom, nr.5/2018, p.246-256. ISBN 978-1-9997898-5-5, 0,8 c.a., (în coautorat).

2.2. în lucrările conferințelor științifice internaționale (Republica Moldova):

1. *Rolul investigatorului sub acoperire la efectuarea măsurilor speciale de investigații în cadrul procesului penal.* Materialele Conferinței internaționale științifico-practică cu genericul: „Conceptul de dezvoltare a statului de drept în Moldova și Ucraina în contextul proceselor de eurointegrare”, Chișinău, 2018, p.174-179. ISBN 978-9975-3222-0-1, 0.4 c.a.
2. *Aspecte teoretice privind măsurile speciale de investigație în procesul de combatere a criminalității transfrontaliere.* Materialele Conferinței internaționale științifico-practică cu genericul: „Criminalitatea transnațională: tendințele și forme actuale de manifestare, probleme de prevenire și combatere”, Chișinău, 2018, p.120-127. ISBN 978-9975-121-48-4, 0.6 c.a., (în coautorat).

ADNOTARE

Teză de doctor în drept la specialitatea 554.04: criminalistică, expertiză judiciară, investigații operative, Chișinău, 2021.

Teza cuprinde introducerea, 4 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 163 de titluri, 193 pagini. Rezultatele obținute sunt publicate în 11 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: activitate specială de investigații, măsuri speciale de investigații, subdiviziuni specializate, proces penal, teme, condiție, bănuială rezonabilă, restrângere, drepturi fundamentale, acte procesuale, proporționalitate, autorizatie.

Domeniul de studiu. Lucrarea științifică este consacrată studierii temeiurilor și condițiilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații în procesul penal prin prisma dreptului procesual-penal și a activității speciale de investigații

Scopul tezei de doctorat constă în cercetarea teoretico-practică a temeiurilor și condițiilor efectuării măsurilor speciale de investigații în vederea identificării și înaintării propunerilor pentru modificarea și completarea textului Legii nr. 59/2012, dar și a Codului de procedură penală, pe segmentul ce abordează temeiurile și condițiile efectuării măsurilor speciale de investigații. (Secțiunea a 5-a, Activitatea specială de investigații)

Obiectivele: studierea temeiurilor și condițiilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații din perspectiva reglementărilor legislative internaționale și naționale, precum și a conceptelor și ideilor fundamentale din teoria generală a statului și dreptului, dreptului procesual-penal, activității speciale de investigații, criminalisticii și altor discipline juridice care oglindesc problematica investigată.

Noutatea și originalitatea științifică. Valoarea novatoare constă în fundamentarea științifică, în premieră pentru Republica Moldova, atât ca problematică, cât și ca volum, a conținutului temeiurilor și condițiilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații, constituind un prim pas în examinarea complexă a problematicii activității speciale de investigații raportată la esența și necesitățile procesului penal, intenționând a formula un cadru normativ consecvent care să poată fi aplicat uniform de către toate organele de drept vizate.

Problema științifică importantă rezolvată rezidă în fundamentarea științifică a conținutului temeiurilor și condițiilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații, aspecte care au permis elaborarea unor recomandări privind interpretarea corectă a normelor de drept, precum și aplicarea uniformă a legislației speciale de investigații pe acest segment.

Importanța teoretică este marcată de faptul că în cadrul tezei de doctorat sunt supuse cercetării conceptele doctrinare ce privesc esența și conținutul juridic al temeiurilor și condițiilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații, fiind o lucrare care examinează materia juridică aflată la hotarele dintre procesul penal și activitatea specială de investigații.

Valoarea aplicativă a tezei constă în redarea unor concepte, soluții, propuneri, teze noi, atât sub aspect procesual-penal, cât și special de investigații, în vederea eficientizării procesului de efectuare a măsurilor speciale de investigații în orice fel de împrejurări și necesități practice.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele cercetării se materializează prin publicarea a 11 lucrări științifice pe tema tezei. Lucrarea dată poate avea un caracter de recomandare pentru instanțele judecătorești, organele de urmărire penală și subdiviziunile care efectuează activitate specială de investigații. Având un caracter didactico-practic lucrarea poate fi studiată de către studenți, audienți, masteranzi, cât și de practicieni în procesul instruirii profesionale continue.

АННОТАЦИЯ

Илья Ботнарь, «Основания и условия для проведения специальных розыскных мероприятий», Диссертация на соискание учёной степени доктора наук по специальности «554.04: криминалистика судебная экспертиза, оперативно-розыскная деятельность», Кишинёв, 2021 год.

Диссертация включает введение, 4 главы, общие выводы и рекомендации, библиографию из 163 наименований, всего – 193 страниц. Полученные результаты были опубликованы в 11 научных работах.

Ключевые слова: специальная розыскная деятельность, специальные розыскные мероприятия, специализированные подразделения, уголовное судопроизводство, основания, условия, обоснованное подозрение, ограничение, основные права, процессуальные документы, пропорциональность, разрешение.

Область исследования. Научная работа посвящена изучению оснований и условий для проведения специальных розыскных мероприятий в уголовном судопроизводстве сквозь призму уголовно-процессуального права и специальной розыскной деятельности.

Цель докторской диссертации состоит в теоретико-практическом исследовании оснований и условий проведения специальных розыскных мероприятий для выявления и внесения предложений по изменению и дополнению текста Закона №. 59/2012, но и Уголовно-процессуального кодекса, в части касающейся оснований и условий проведения специальных розыскных мероприятий.

Задачи: изучение оснований и условий для проведения специальных розыскных мероприятий сквозь призму международных и национальных законодательных положений, а также основных концепций и идей общей государственности и права, уголовно-процессуального права, специальной розыскной деятельности, криминалистики и других юридических дисциплин, отражающих исследуемую проблематику.

Новизна и научная оригинальность. Новаторская значимость заключается в научном обосновании – впервые в Республике Молдова, как с точки зрения проблематики, так и объёма – содержания оснований и условий для проведения специальных розыскных мероприятий, что является первым шагом в комплексном исследовании проблематики специальной розыскной деятельности соотносительно с сутью и потребностями уголовного судопроизводства, с целью формулирования последовательной нормативной базы, которая могла бы равным образом применяться всеми компетентными правоохранительными органами.

Важная решённая научная проблема заключается в научном обосновании содержания оснований и условий для проведения специальных розыскных мероприятий. Именно данные аспекты позволили разработать рекомендации по правильному истолкованию норм права и равномерному применению специального розыскного законодательства в данной сфере.

Теоретическая важность заключается в том, что в данной докторской диссертации исследуются доктринальные концепции, касающиеся сути и содержания оснований и условий для проведения специальных розыскных мероприятий, то есть это работа, в которой рассматривается юридический вопрос, находящийся на стыке уголовного судопроизводства и специальной розыскной деятельности.

Прикладная значимость диссертации заключается в передаче определённых новых концепций, решений, предложений и тезисов, как с точки зрения уголовного судопроизводства, так и с точки зрения специальной розыскной деятельности, для повышения эффективности процесса проведения специальных розыскных мероприятий в любых обстоятельствах и при любых практических нуждах.

Внедрение научных результатов. Результаты исследования нашли своё воплощение в публикации 11 научных работ по теме настоящей диссертации. Данная работа может носить рекомендательный характер для судебных инстанций, органов уголовного преследования и подразделений, осуществляющих специальную розыскную деятельность. Поскольку данная работа носит учебно-практический характер, то её могут изучать студенты, слушатели, студенты магистратуры, а также практики, занимающиеся процессом непрерывного профессионального образования.

ABSTRACT

Ilie Botnari, 'Bases and Conditions for Undertaking Special Investigative Measures', Ph.D. thesis in the specialty '554.04: Criminalistics, Forensic Expert Examination, Operative Investigations', Chisinau, 2021.

This thesis comprises an introduction, 4 chapters, general conclusions and recommendations, references including 163 titles, in total – 193 pages. The obtained results have been published in 11 scientific works.

Key words: special investigative activities, special investigative measures, specialised units, criminal proceedings, bases, conditions, reasonable suspicion, constraints, fundamental rights, procedural documents, proportionality, authorisation.

Field of study. This scientific work is dedicated to studying the bases and conditions for undertaking special investigative measures within the criminal proceedings, through the prism of criminal procedure law and special investigative activities.

Goal of the Ph.D. thesis: consists in the theoretical-practical research of the grounds and conditions for undertaking special investigative measures, in order to identify and submit proposals for amending and supplementing the text of Law no. 59/2012, but also of the Code of Criminal Procedure, on the field that addresses the grounds and conditions for undertaking special investigative measures.

Objectives: studying the bases and conditions for undertaking special investigative measures, through the prism of international and national legislative regulations, of fundamental concepts and ideas of the General Theory of State and Law, Criminal Procedure Law, Special Investigative Activities, Criminalistics and other legal subjects of study that reflect the range of problems under research.

Novelty and scientific originality. The innovative value hereof lies in scientific substantiation, for the first time in the Republic of Moldova, of the contents of the bases and conditions for undertaking special investigative measures, both from the point of view of the range of problems and scope thereof. So, this is the first step in complex examination of the range of problems of special investigative activities as correlated with the essence and needs of criminal proceedings, with the aim of formulating a consequent regulatory framework that can be applied uniformly by any and all envisaged law enforcement authorities.

Important scientific problem that was settled herein, lies in scientific substantiation of the contents of the bases and conditions for undertaking special investigative measures. Namely these aspects allowed us developing some recommendations for correct interpretation of the rules of law, and applying uniformly the special investigative laws in this field.

Theoretical significance lies in the fact that this Ph.D. thesis examines the doctrinal concepts of essence and legal contents of the bases and conditions for undertaking special investigative measures. So, this is a thesis that studies the legal matter, which is found at the confluence of criminal proceedings and special investigative activities.

Applied value of this Ph.D. thesis lies in presenting certain new concepts, solutions, proposals and points both from the aspect of criminal proceedings and special investigations, with the aim of increasing the efficiency of the process of special investigative measures under any circumstances and practical needs.

Implementation of scientific results. The results of this research are embodied in publications of 11 scientific works on the topic of this Ph.D. thesis. This work may be used as a recommendation for courts, criminal prosecution authorities and units that carry on special investigative activities. Since this thesis has a didactical and practical nature, it may be studied by students, trainees, master's degree students and practical workers of the continuous professional training process.

BOTNARI Ilie

**TEMEIURILE ȘI CONDIȚIILE DE EFECTUARE A MĂSURILOR
SPECIALE DE INVESTIGAȚII**

**Specialitatea 554.04 - Criminalistică, expertiză judiciară,
investigații operative**

Rezumatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 13.04.2022

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Coli de tipar: 2,65

Formatul hârtiei 60x84 1/16

Tiraj 20 ex.

Comanda nr. 150

Tiparul executat la „PRINT-CARO” SRL
mun. Chișinău, str. Astronom Nicolae Donici, 14,
MD-2049, Republica Moldova